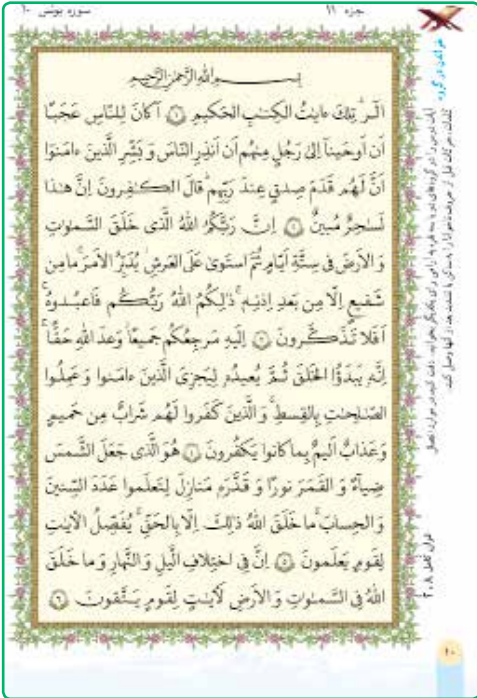

بخش دوم

روش تدریس هر یک از دروس

سال، مضمون

الف) روش تدریس و تمرین قرائت

در درس اول، توضیحات لازم، مبسوط تر ارائه شده است، اما در درس های بعد فقط به نکات خاص همان درس بسنده می شود. از این رو مطالعه توضیحات این درس، با دقت کامل ضروری است. مناسب است قبل از بیان روش تدریس و تمرین قرائت، به اهداف بخش قرائت که در همه دروس یکسان است، توجه شود.

اهداف خاص تدریس و تمرین قرائت آیات

- ۱- تقویت روان خوانی آیات قرآن کریم
- ۲- شناسایی و رفع اشکالات روخوانی دانش آموزان
- ۳- تقویت علاقه به خواندن زیبا و آهنگین قرآن کریم
- ۴- توانایی تلفظ حروف خاص عربی به ویژه در اذکار نماز
- ۵- تقویت علاقه به انس با قرآن کریم و قرائت روزانه و مستمر

اهداف کلی آموزش قرائت در همه دروس موارد فوق است، در صورتی که در یکی از دروس، هدف دیگری نیز مورد نظر باشد، در همان درس بیان خواهد شد.

روش تدریس و ارزشیابی بخش قرائت

تدریس و تمرین قرائت این درس براساس روش کلی به ترتیب زیر اجرا می‌شود:

۱- پیش‌خوانی آیات در گروه: هر دانش‌آموز بخشی از آیات درس را برای هم‌گروهی خود می‌خواند و به کمک او اشکالات قرائت خود را رفع می‌کند. بهتر است این کار به صورت خواندن یک جمله در میان برای یکدیگر انجام شود.

همزمان دبیر محترم در کلاس حرکت می‌کند تا ضمن نظارت بر فعالیت گروه‌ها، اشکالات احتمالی آنها را برطرف نماید. (حدود پنج دقیقه)

۲- تمرین با لوح فشرده (DVD): آیات درس پخش می‌شود و دانش‌آموزان همراه با پخش قرائت، خط می‌برند، گوش می‌دهند و آرام آرام آیات را زمزمه می‌کنند دبیر محترم اشکالات عمومی دانش‌آموزان را به اختصار تذکر می‌دهد؛ مانند: اشتباهات عمومی، خیلی بلند خواندن، خیلی آهسته خواندن، پیش افتادن از قرائت لوح فشرده و شتاب کردن، عدم توجه به قرائت صحیح و ادامه اشتباه، دقت به ترکیبات مشکل یا جدید و ... (حدود ده دقیقه)

۳- فردخوانی و رفع اشکالات: هر دانش‌آموز به میزان یک تا دو جمله می‌خواند (یک جمله بلند یا مشکل، یا دو جمله کوتاه یا آسان) و اشکالات و اشتباهات احتمالی او، با روش‌های مناسب تذکر داده می‌شود. (حدود بیست دقیقه)

روش کلی رفع اشکالات قرائت دانش‌آموزان به تفصیل در قسمت روش آموزش قرائت در بخش اول کتاب آمده است. اینک برخی نکات که با این درس تناسب بیشتری دارد، ارائه می‌شود.

شیوه رفع اشکالات قرائت

اشتباهات و اشکالات قرائت دانش‌آموزان براساس روش کلی به ترتیب زیر اصلاح می‌شود:

۱- از دانش‌آموز می‌خواهیم با نگاه دقیق به آیات، جمله مورد اشتباه را دوباره به طور شمرده و آرام بخواند و اگر چند جمله را با هم و طولانی خوانده بود، از او می‌خواهیم جمله‌ها را جدا جدا بخواند و پایان هر جمله وقف کند.

۲- اگر دوباره اشتباه خواند، از ترکیب، کلمه یا علامت مورد اشتباه سؤال می‌کنیم، با توجه دادن به قرائت و کتابت آن، یا مقایسه حالت اشتباه با حالت صحیح (کدام درست است؟ حالت اول ... یا حالت دوم ...)؛ مثلاً اگر ترکیب (فی اختلاف) بدون اتصال و با تلفظ الف وصل خوانده شود، می‌توانیم به چند شیوه سؤال کنیم:

— آیا در این ترکیب، الف بعد از «فی» خوانده می‌شود یا ناخواناست؟

— فِ به چه حرفی وصل می‌شود؟

— «فی اِخْتِلَافٍ» درست است یا «فِخْتِلَافٍ»؟

نکته مهم این است که دبیر محترم، حالت صحیح را نخواند؛ یا اگر می‌خواند، به حالت مقایسه صحیح با غلط بخواند، و با سؤال و راهنمایی او، دانش آموز خود، حالت صحیح را تشخیص دهد و درست بخواند.

۳- اگر باز هم اشتباه خوانده شد از جمع دانش آموزان یا افراد داوطلب و توانا در قرائت، می‌خواهیم که ترکیب یا کلمه مدّ نظر را درست بخوانند؛ سپس از دانش آموزی که دوباره اشتباه خوانده بود، می‌خواهیم که برای بار آخر آن کلمه یا ترکیب را تکرار کند.

۴- در مواردی که ترکیب یا کلمه مدّ نظر دشوار است، از دانش آموزان می‌خواهیم ابتدا آن را به صورت بخش بخش، سپس به حالت معمولی و شمرده بخوانند.

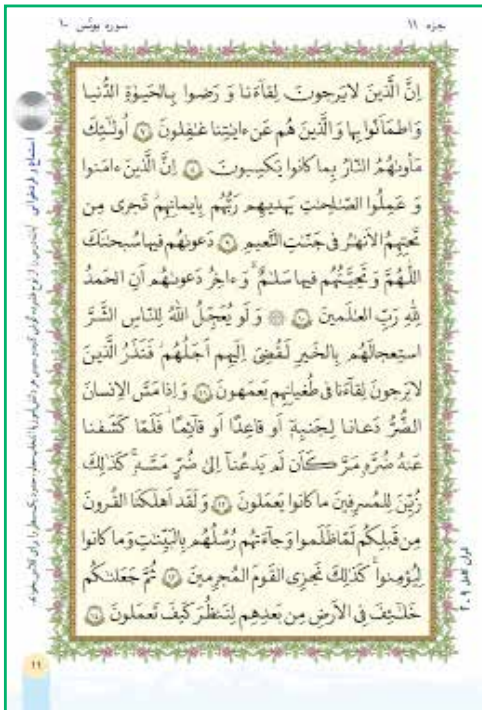
۵- در مواردی که اشتباه از طریق سؤال، مقایسه غلط یا صحیح، بخش خوانی و... اصلاح نمی‌شود،

کلمه یا ترکیب مورد اشتباه را روی تخته می‌نویسیم و با اشاره فنی^۱ به بخش‌های آن، از دانش آموزان می‌خواهیم آن را ابتدا به صورت بخش بخش، سپس به حالت معمولی و شمرده بخوانند.

تذکرات خاص درس اول

۱- تأکید بر بیان کامل حروف مشدّد به ویژه تشدیدهای متوالی و مواردی که در اثر اتصال حرکت قبل از حروف ناخوانا به تشدید یا بر اثر ادغام پیش می‌آید؛ مانند:

وَلَوْ يُعْجَلُ اللَّهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتِعْجَالَهُمْ بِالْخَيْرِ
۲- توجه به حروف ناخوانا به ویژه مواردی که باید حرکت قبل از حروف ناخوانا، به بعد از آنها وصل شود. همچنین پایه‌های همزه و الف کوچک (وِ وِی وِئ)؛

۱- نحوه اشاره فنی به بخش‌های کلمات در قسمت «چگونگی تقویت روخوانی قرآن» بیان شده است.

مانند مثال بالا یا کلمات و ترکیب‌های زیر :

يَبْدُوا الْخَلْقَ ، بِالْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ، اُولٰٓئِكَ ، لِيُوْمِنُوْا

۳- توجه به حالت وقف بر کلمات و ترکیب‌هایی مانند :

اِذْنِهٖ ، فَاَعْبُدُوْهُ ، يُعِيْدُهٗ ، ضِيَاءً ، بِالْحَقِّ ، سُبْحٰنَكَ اللّٰهُمَّ ، لِحَبِيْبِهٖ ، ضُرَّهٗ ، مَسَّهٗ .

۴- در صورتی که دانش‌آموزان دربارهٔ عدم تطابق قرائت لوح فشرده با خط قرآن، در موارد

ادغام، اخفا و قلب به میم سؤال کنند، پاسخ دبیر محترم، می‌تواند یک قاعدهٔ سادهٔ کلی باشد «در این موارد برای زیبایی قرائت، نون ساکن یا تنوین (ـِ) همان‌گونه که در لوح فشرده تلاوت شده است، در حرف بعدش خوانده می‌شود. از این رو، بیان قواعد و اصطلاحات تجویدی، مانند احکام ادغام، اخفا، قلب به میم و ... هیچ ضرورتی ندارد. دبیر محترم نباید به این امور دامن بزند و به شرح و بسط این موارد پردازد؛ زیرا این کار نه تنها مفید نیست؛ بلکه مزاحم طرح مطالب لازم درس نیز می‌شود.

۵- توجه به تلفظ حروف خاص عربی با دقت و پیروی از قرائت الگو در لوح فشرده؛ البته

بدون دامن زدن به قواعد و مباحث تجویدی متداول در کلاس‌های تجوید که بیشتر شیوهٔ نظری و غیرکاربردی است. از این رو، از بحث مخارج و صفات حروف کاملاً پرهیز شود. توجه دادن به نحوهٔ تلفظ قرائت در لوح فشرده که شیوه‌ای کاربردی و آسان است برای این منظور، کافی و مؤثر است.

(ب) روش تدریس مفاهیم (درک معنا)

در درس اول، توضیحات لازم، مبسوط‌تر ارائه شده است، اما در دروس بعدی فقط به نکات خاص همان درس بسنده می‌شود. از این رو، انتظار است که این توضیحات را با دقت و حوصله کامل مطالعه فرمایید. مناسب است قبل از بیان روش تدریس این بخش، به اهداف کلی آموزش مفاهیم (درک معنا) توجه شود.

اهداف کلی آموزش مفاهیم

۱- آشنایی با اهمیت و ضرورت آموزش درک معنای قرآن

۲- آشنایی دانش‌آموزان با توانایی‌های خود در معنا کردن ترکیب‌ها و عبارات

سادهٔ قرآنی

۳- تقویت توانایی معنا کردن عبارات قرآنی

۴- تقویت انگیزه و علاقه به خواندن مستمر و روزانهٔ قرآن کریم و درک معنای آیات

روش تدریس و ارزشیابی بخش مفاهیم

در صفحه اول بخش مفاهیم این درس، ضمن گفت‌وگو با دانش‌آموزان به زبان ساده، هم اهمیت و ضرورت و هم پیشینه و توانایی دانش‌آموزان در موضوع درک معنای آیات قرآن بیان شده است. پیش از تدریس، مطالب این صفحه را بخوانید و به نکات مهم آن مانند پیشینه کار در دوره ابتدایی، نزدیکی زبان فارسی به زبان عربی، توانایی دانش‌آموزان در فهم ترکیب‌ها و عبارات ساده قرآن و... توجه کنید و آنها را با مثال‌های مختلف برای دانش‌آموزان توضیح دهید. خوب است در کلاس نیز یک بار این متن خوانده شود. آموزش مفاهیم با سه فعالیت زیر ادامه

می‌یابد.

فعالیت اول: از دانش‌آموزان بخواهید به صورت انفرادی معنای کلمات را یافته و در مقابل

یک بنویسند و سپس معنای هر کلمه را با هم گروه خود مقایسه کنند. دانش‌آموزان با معنای همه این کلمات در دوره ابتدایی آشنا شده‌اند.

تذکر: معنای کلیه کلمات همه دروس به ترتیب حروف الفبا در آخر کتاب دانش‌آموزان و نیز همین کتاب آمده است. در صورت نیاز می‌توانید به آنجا مراجعه کنید. دقت کنید دانش‌آموزان نباید قبل از تلاش خود برای تشخیص معنای کلمات، به فهرست کلمات پایان کتاب مراجعه کنند.

فعالیت دوم: این فعالیت همان‌گونه که در کتاب دانش‌آموزان آمده است انجام می‌شود و هدف آن، تمرین معنای کلمات و تصحیح مواردی است که ممکن است برخی دانش‌آموزان به اشتباه نوشته‌اند.

فعالیت سوم: این فعالیت از اهمیت خاصی برخوردار است و مهم‌ترین گام به سوی ترجمه کلمه به کلمه (تحت اللفظی) عبارات قرآن کریم و درک معنای آنهاست. از دانش‌آموزان بخواهید به کمک هم گروه خود معنای ترکیب‌ها را زیر آنها بنویسند و آنها را با یکدیگر مقایسه کنند. برای این کار، به میزان کافی به دانش‌آموزان وقت بدهید و هنگام انجام آن در کلاس گردش کنید تا ضمن نظارت بر انجام کار دانش‌آموزان، در صورت نیاز آنها را راهنمایی نمایید.

پس از آنکه دانش‌آموزان تمرین را انجام دادند، از هر گروه یک نفر یکی از ترکیب‌ها را همراه با معنای آن می‌خواند تا در صورت نیاز تصحیح شود.

خوب است در ترکیب سوم، کلمه «ایات» همان «آیات» ترجمه شود. همان‌طور که می‌دانید این کلمه در قرآن هم به معنای «آیات قرآن» به کار رفته است و هم «نشانه‌ها»ی الهی.

چند تذکر مهم

۱- به هیچ‌وجه از دانش‌آموزان نخواهید که تمرین‌های مفاهیم را خارج از کلاس انجام دهند. انجام این تمرین‌ها در کلاس، همان تدریس بخش مفاهیم است و یکی از جذاب‌ترین و شاداب‌ترین بخش‌های آموزش قرآن است. اگر در این مورد با دقت و صحیح عمل کنید هم دانش‌آموزان درس را به‌خوبی می‌آموزند و هم زمینه استفاده از هر گونه کتاب غیرآموزشی و مخرب که بدون آشنایی و بدون توجه به اهداف آموزشی، به‌صورت حل المسائل ارائه می‌شوند، از بین می‌رود.

۲- هرگز معنای کلمات و عبارات را به دانش‌آموزان دیکته نکنید. این کار ذوق آموختن و کشف را از دانش‌آموزان می‌گیرد و به‌جای آنکه کتاب و آموزش یارِ دانایی آنها شود، باری بر دوششان خواهد شد.

۳- دانش‌آموزان پس از انجام فعالیت‌ها، باید هم کلمات و ترکیب‌های قرآنی و هم معنای آنها را بخوانند. نباید تصور شود که چون هدف این فعالیت‌ها، آموزش درک معناست، خواندن ترکیب‌ها و عبارات قرآنی ضرورتی ندارد. این تصور صحیح نیست؛ هر وقت، در هر کجا و در هر سطحی، هنگامی که مطلبی را از قرآن بیان می‌کنیم، باید ابتدا عبارت و آیه شریفه قرآن خوانده شود و سپس در صورت نیاز معنا گردد. دانش‌آموزان از آغاز آموزش و انس با قرآن کریم باید این شکل صحیح ارتباط با قرآن را بیاموزند و به آن عادت کنند.

با انجام فعالیت سوم، تدریس بخش مفاهیم تمام می‌شود. در پایان جلسه، دانش‌آموزان را به خواندن روزانه قرآن کریم و انجام تکلیف انس با قرآن که برای یک هفته - تا جلسه آینده - است، ترغیب کنید. بسیار مناسب است در اولین جلسه، اهمیت انس با قرآن و خواندن روزانه حدود یک صفحه از قرآن کریم را به دانش‌آموزان متذکر شوید. همچنین توضیح مختصری درباره هر چهار فعالیت مربوط به انس ارائه شود تا دانش‌آموزان آنها را با دقت و رغبت بیشتری انجام دهند.

انس با قرآن در خانه

در آغاز هر جلسه ضمن پرسش و پاسخ از دانش آموزان، انجام تکالیف و فعالیت‌های این بخش را، بررسی و ارزشیابی کنید. اینک برخی از توضیحات درباره هر یک از فعالیت‌های این بخش ارائه می‌شود.

الف) خواندن روزانه و مستمر قرآن کریم توسط دانش آموزان، مهم‌ترین هدفی است که اگر با تدابیر و تشویق‌های شما، برای آنها حاصل شود در واقع کار اصلی آموزش قرآن به انجام رسیده است. البته بدیهی است این خواندن باید معیارها و حداقل لوازم یک خواندن طبیعی را به همراه داشته باشد. سایر

فعالیت‌های آموزش قرآن به همین منظور است. اگر این کار به عنوان یک عادت خوب و ارزشمند، حاصل شود، به تدریج سایر نواقص دانش آموزان در مهارت‌های پایه و اصلی یادگیری قرآن برطرف می‌شود. اما اگر مهارت‌های اولیه، کم و بیش به دست آمده باشد، ولی این رفتار خوب اتفاق نیفتد اولاً به تدریج مهارت‌های کسب شده ضعیف شده و از بین می‌رود و ثانیاً منظور اصلی آموزش قرآن، که بهره‌گیری از آن است، حاصل نشده است.

روش پرسش: از هر دانش آموز بخواهید که هر کدام، یک یا دو جمله از آیات صفحات ۲۰۸ تا ۲۱۳ قرآن کریم را در کلاس بخواند. ضمن ارزشیابی توانایی ایشان، اشکالات احتمالی آنها را نیز به روشی که در بخش کلیات همین کتاب آمده است، برطرف کنید. بسیار خوب است در صورتی که آیه‌ای را که دانش آموز خوانده دارای کلمات، ترکیب‌ها و عبارات ساده است، همزمان معنای آنها را نیز از او بپرسید.

ب) در تمرین دوم «انس با قرآن در خانه» تعدادی از عبارات قرآنی همان درس آمده است، که با توجه به آموخته‌های دانش آموزان قابل ترجمه است. از دانش آموزان بخواهید در خانه، ترجمه این

۱- سعی کنید همیشه حداقل به تعداد هر میز یک قرآن کامل، در کلاس داشته باشید. معمولاً در هر مدرسه این تعداد قرآن موجود است. دانش آموزان علاقه‌مند نیز می‌توانند همراه خود قرآن کامل داشته باشند.

عبارات را کامل کنند. بدیهی است در پرسش‌های شفاهی یا کتبی تا زمانی که دانش‌آموزان کلمات ترجمه شده در ذیل این عبارات را نخوانده‌اند، انتظار نمی‌رود که معنای آنها را به‌خاطر بسپارند و نباید از این کلمات از آنها پرسش شود.

از هر دانش‌آموز بخواهید که ابتدا یکی از عبارات قرآنی این تمرین و سپس معنای آن را بخواند. در صورت نیاز خواندن متن عبارت یا ترجمه آن تصحیح می‌شود. خوب است پس از خواندن ترجمه عبارت، معنای برخی از ترکیب‌های همان عبارت را نیز از همان دانش‌آموز به‌طور شفاهی سؤال کنید؛ مثلاً از عبارت دوم معنای «هُوَ الَّذِي» و از عبارت پنجم معنای «خَلَقَ اللَّهُ» را پرسش کنید.

چنین پرسش‌هایی نوعی تمرین برای همه دانش‌آموزان محسوب می‌شود و نیز با قوت‌ها و ضعف‌های احتمالی دانش‌آموزان بیشتر آشنا شده و در صورت نیاز توضیحات ضروری ارائه می‌شود.

ج) در این فعالیت، از دانش‌آموزان خواسته شده است حداقل دو ترکیب یا عبارت ساده از صفحه ۲۱۲ قرآن کریم را انتخاب کرده و همراه با معنای آنها بنویسند. برخی از این موارد به شرح زیر است:

أَصْحَابُ الْجَنَّةِ ، أَصْحَابُ النَّارِ ، مِنْ سَمَاءٍ وَ الْأَرْضِ

هدف از این فعالیت، علاوه بر تمرین درک معنا و به‌کارگیری آموخته‌ها در معنا کردن آیات، آموختن و یادگیری آن رفتار صحیح است که هر وقت قرآن می‌خوانیم، دقت کنیم تا معنای آیات را بفهمیم. بدیهی است که این هدف ارزشمند با مداومت و به تدریج حاصل می‌شود.

د) در این فعالیت از دانش‌آموزان خواسته شده است که به انتخاب خود یک پیام قرآنی از صفحه ۲۱۳ انتخاب کنند. این فعالیت نیز علاوه بر هدف خاصی که دارد، هدف عمومی آموزش قرآن، یعنی خواندن و فهمیدن را نیز تعقیب می‌کند.

دانش‌آموزان با پیام قرآنی، ویژگی‌های آن و تعداد قابل توجهی از پیام‌های قرآنی، در دوره ابتدایی آشنا شده‌اند. از این رو، هرچند این تمرین، نسبت به تمرین‌های قبلی ممکن است کمی مشکل‌تر به نظر برسد، اما انجام آن توسط تعدادی از دانش‌آموزان دور از انتظار نیست و از آنجا که پاسخ‌های متفاوت و اکتشافی دارد و می‌تواند زمینه‌ساز بحث و گفت‌وگوهای مفید در کلاس نیز بشود، بسیار جذاب، ارزشمند و آموزنده است.

برخی از این پیام‌ها می‌تواند به شرح زیر باشد :

۱- **قُلِ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ :**

بگو (این) خدا (است که) به حق هدایت می‌کند.

۲- **إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا :**

قطعاً حدس و گمان به هیچ مقدار (انسان را) از حقیقت بی‌نیاز نمی‌کند.

۳- **إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ :**

قطعاً خدا داناست به آنچه انجام می‌دهند.

۴- **فَانظُرْ كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ :**

پس بنگر که عاقبت ظالمان چه بود؟!

۵- **وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ :**

و پروردگار تو افراد مفسد و خراب‌کار را بهتر می‌شناسد.

پرسش و ارزشیابی مستمر

همان‌طور که قبلاً بیان شد در آغاز هر جلسه، آموخته‌های جلسه قبل در مدت ۱۰ تا ۱۵ دقیقه پرسش و ارزشیابی می‌شود. این پرسش بر محور بخش‌های تکلیف «انس با قرآن در خانه» جلسه قبل صورت می‌گیرد. هر دانش‌آموز یک یا دو جمله از تکلیف «الف» را می‌خواند و بهتر است هم‌زمان توانایی قرائت و مفاهیم (درک معنا) را ارزیابی کنیم.

برای مثال، یک جمله از قرآن را می‌خواند سپس از او سؤال می‌کنیم آیا در این جمله، کلمه یا ترکیبی را می‌توانی معنا کنی؟ یا معنای یک جمله را که دانش‌آموز خوانده است از او سؤال می‌کنیم.

تمرین «ب» نیز به روش توضیح داده شده

در جلسه قبل، پرسش می‌شود. در این تمرین نیز به‌طور طبیعی خواندن و معنا کردن با هم انجام می‌شود. همچنین می‌توان از برخی از کلمات یا ترکیب‌های بخش مفاهیم از آنها سؤال کرد.

دانش‌آموزانی که قسمت «ج» و «د» انس با قرآن در خانه را انجام داده‌اند تشویق شده و امتیاز مثبت می‌گیرند، اما اگر دانش‌آموزی این قسمت‌ها را انجام نداده است نمره‌ای از او کسر نمی‌شود. از این رو، سؤال از این دو قسمت به‌صورت «مثبت» و تشویقی در ارزشیابی مستمر تأثیرگذار است، اما در ارزشیابی پایانی از این دو قسمت سؤالی داده نمی‌شود.

روش تدریس قرائت آیات جلسه دوم

آیات صفحه ۲۱۵ قرآن کامل مانند دو صفحه جلسه اول، به صورت پیش قرائت، تمرین با لوح فشرده، فردخوانی و رفع اشکالات جمعی و فردی، تدریس و تمرین می‌شود.

تذکرات خاص قرائت :

۱- دقت در اتصال کلماتی مانند :

لَا فَتَدَّتْ أَسْرُوا التَّدَامَةَ رَأَوْ الْعَذَابَ فِي السَّمَوَاتِ

۲- دقت در خواندن کلماتی مانند : يُحْيِي ← يُحْيِي ، آَلَلَّهُ ← آَلَلَّهُ

۳- پرسش و در صورت نیاز اشاره به موضعی که می توان وقف کرد ولی فاقد علامت وقف

است؛ مانند :

... بِالْقِسْطِ ... حَقُّ ... يُمِيتُ ... رَبِّكُمْ ... فِي الصُّدُورِ ... رِزْقِ
 ... شَأْنِ ... قُرْآنٍ ... عَمَلٍ ... شُهُودًا ... فِي السَّمَاءِ ... أَكْبَرِ

۴- توجه به تلفظ حروف خاص عربی با دقت و پیروی از قرائت الگو در لوح فشرده.

آموزش مفاهیم

جدول زیر را با استفاده از کتاب داده کنید. کامل کرده و پس کنید
 معنای کلمات را معادل بنویسید

عربی	معنی	عربی	معنی
۱. الله	خدا	۱. اللهون	خداوندان
۲. ربهم	پروردگاری آنها	۲. ربهم	پروردگاری آنها
۳. في الصدور	در سینه ها	۳. في السموات	در آسمان ها
۴. اكبر	بزرگتر	۴. اكبرهم	بزرگترین آنها
۵. حق	سچ	۵. يميت	کشد
۶. عمل	کار	۶. شهدا	شهادت دهنده ها
۷. رزق	خوراک	۷. رزق	خوراک

این ترکیب ها را مانند نمونه کامل و معنی کنید

الله ← اللّهون : اللّهون
 ربهم ← ربهم : ربهم
 في الصدور ← في السموات : في السموات
 اكبر ← اكبرهم : اكبرهم

این ترکیب ها را معنی کنید

اللّهون : خداوندان
 ربهم : پروردگاری آنها
 في السموات : در آسمان ها
 اكبرهم : بزرگترین آنها

اللّهون : خداوندان
 ربهم : پروردگاری آنها
 في السموات : در آسمان ها
 اكبرهم : بزرگترین آنها

اللّهون : خداوندان
 ربهم : پروردگاری آنها
 في السموات : در آسمان ها
 اكبرهم : بزرگترین آنها

روش تدریس بخش مفاهیم

فعالیت اول : این فعالیت را طی مراحل

زیر انجام می دهیم.

۱- تکمیل جدول : پس از تقسیم

دانش آموزان به گروه های دو یا سه نفره از آنها می خواهیم با استفاده از آموخته های خود، جدول کلمات را به کمک معنای برخی از آنها که در بالای جدول نوشته شده است، کامل کنند.

۲- تصحیح و تمرین : پس از تکمیل

جدول توسط دانش آموزان، می توان به روش های مختلفی معنای کلمات را تمرین و تصحیح کرد. برای مثال، از هر گروه، یک دانش آموز، یک کلمه را همراه

با معنای آن می خواند و بقیه گوش می دهند. در صورت اشتباه، سایر دانش آموزان آن را تصحیح می کنند. همچنین معلم می تواند خودش کلمه را بخواند و دانش آموزان به طور دسته جمعی معنای آن را بگویند.

در انجام این مرحله دقت کنید کار به صورتی پیش رود که اگر دانش آموزی معنای کلمه ای را اشتباه نوشته است، متوجه اشتباه خود شده و معنا را تصحیح کند. از این رو، توصیه می شود، دانش آموزان از مداد و پاک کن استفاده کنند و در کلاس حتماً پاسخ بخش های مختلف را قبل از بیان عمومی آن، در کتاب

خود بنویسند و سپس در صورت نیاز تصحیح کنند.

مناسب است هنگام خواندن کلمه‌ای که هم‌خانواده‌های آن در فارسی به کار می‌رود، از دانش‌آموزان خواست که آن هم‌خانواده‌ها را بگویند؛ مثلاً در همین جدول پرسش از هم‌خانواده‌های کلمات زیر مناسب است.

هُدًى، هُدًى ← هادی، مهدی، مهدوی، هدایت

وَعْد ← وعده، موعود، میعاد

أَكْثَر ← کثیر، تکثیر

مَوْعِظَةٌ ← وعظ، واعظ

رَحْمَةٌ ← ارحم الراحمین، مرحمت، مرحوم، رحیم، رحمان

فعالیت دوم: این فعالیت نیز توسط خود دانش‌آموزان به‌طور گروهی انجام شده، قسمت‌های خالی تکمیل و آن‌گاه برای کلاس خوانده می‌شود.

فعالیت سوم: این فعالیت نیز مانند فعالیت‌های قبلی توسط خود دانش‌آموزان در گروه‌های دو یا سه نفره انجام می‌شود و سپس به‌صورت فردی برای کلاس خوانده و تصحیح می‌شود. این فعالیت از اهمیت خاصی برخوردار است؛ زیرا دانش‌آموزان ترکیب‌های قرآنی را ترجمه می‌کنند و در واقع این‌گونه ترکیب‌ها حلقه واسط میان ترجمه تک کلمه و ترجمه عبارات کامل قرآنی است. از این‌رو، باید با دقت کامل انجام شود تا قرآن‌آموزان به تدریج برخی از نکات را که در ترجمه عبارات قرآنی پیش می‌آید بیاموزند.

در هنگام خواندن انفرادی برای کلاس، ابتدا متن ترکیب قرآنی خوانده می‌شود؛ سپس ترجمه آن. از این‌رو نباید به خواندن ترجمه تنها، بسنده شود. در ترجمه این ترکیب‌ها دو توضیح زیر مفید است.

۱- در ترجمه ترکیب‌هایی که به‌صورت مضاف و مضاف‌الیه است باید به کسره بعد از اسم اول توجه شود و اگر دانش‌آموزان این کسره را به کار نمی‌برند برای آنها توضیح داده شود؛ مانند: وعده خدا، بیشتر آنها.

۲- همان‌طور که می‌دانید اسم‌هایی که تنوین دارند، عموماً «نکره» می‌باشند و در ترجمه همراه با «ی» نکره معنا می‌شوند؛ مانند: موعظه‌ای از پروردگارتان، هدایت و رحمتی برای مؤمنان.

در پایان جلسه علاوه بر تذکرات کلی، انجام تکلیف انس با قرآن در خانه و خواندن روزانه قرآن کریم را به دانش‌آموزان توصیه می‌کنیم.

انس با قرآن در خانه

- الف) مطابق آنچه در «انس با قرآن در خانه» جلسه قبل انجام دادید، در آغاز اولین جلسه درس دوم، ضمن تشویق و ترغیب دانش‌آموزان در انجام این تکلیف، از قرائت آیات درس و نیز آیات صفحات ۲۱۴ تا ۲۱۹ پرسش کرده و برای هر یک نمره و امتیازی منظور می‌کنید.
- ب) این تمرین نیز به روش جلسه قبل با پرسش از دانش‌آموزان حل می‌شود.
- ج) برخی از ترکیب‌های ساده صفحه ۲۱۸ قرآن کریم

وَقَالَ فِرْعَوْنُ، قَالَ مَوْسَى، إِنَّ اللَّهَ، فِي الْأَرْضِ، يَا اللَّهُ، لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ،
مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ، فِي الْعَمَلِ الدُّنْيَا،

- د) برخی از پیام‌های قرآنی از صفحه ۲۱۶ قرآن کریم
- ۱- إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا : قطعاً همه عزت برای (از آن) خداست.
 - ۲- هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ : او شنوای داناست.
 - ۳- هُوَ الْعَلِيُّ : او بی‌نیاز است.

آداب تلاوت قرآن

اهداف

- ۱- آشنا کردن دانش آموزان با برخی از آداب ظاهری و باطنی تلاوت قرآن
- ۲- علاقه مند کردن آنها به رعایت آداب تلاوت قرآن
- ۳- برانگیختن آنان به رعایت برخی آداب تلاوت قرآن

روش تدریس

- ۱- قرائت متن درس توسط یکی از دانش آموزان
- ۲- توضیحات دبیر درباره اصطلاحات و عبارتها

- ۳- تمرین عملی درباره بندهای اول و سوم آداب ظاهری، در صورت نیاز
- ۴- تأکید بر آداب باطنی تلاوت قرآن.

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- چرا باید هنگام تلاوت قرآن، آداب تلاوت را رعایت کنیم؟
- ۲- آیا هنگام خواندن سایر کتاب‌ها نیز باید آدابی را رعایت کرد؟ این آداب کدام‌اند؟
- ۳- در احترام به قرآن و نگهداری آن به چه نکاتی باید توجه داشته باشیم؟

منابع برای کلیه دروس

- دبیران محترم برای کسب اطلاعات بیشتر درباره مباحث شناخت علاوه بر منابعی که در هر قسمت به طور خاص مشخص شده است، به منابع زیر نیز می‌توانند مراجعه کنند.
- ۱- تفسیر نمونه ۲- تفسیر نور ۳- مجله رشد آموزش قرآن کریم، ۴- مجله بشارت.

آداب باطنی تلاوت قرآن

برای خواندن قرآن باید آدابی را رعایت کنیم تا از خواندن قرآن بهترین بهره‌ها ببریم. به برخی از این آداب توجه کنید.

آداب ظاهری تلاوت قرآن

- ۱- وضو می‌کنیم.
- ۲- هنگام قرائت در محال قرآن طویب می‌نشینیم.
- ۳- در صورت امکان هنگام تلاوت قرآن بسوی قبله می‌نشینیم.
- ۴- در شروع تلاوت با عبارت «بسم الله الرحمن الرحیم» از سر تکمیل به خدا بگویم و یا گفتن «بسم الله الرحمن الرحیم» قرائت را آغاز می‌کنیم.
- ۵- بهتر است قرآن را فشرده بلند بخوانیم.
- ۶- سعی می‌کنیم قرآن را با صوت زیاده نخوانیم.
- ۷- سعی می‌کنیم قرآن را با آهسته و تندی بخوانیم.

آداب باطنی تلاوت قرآن کریم

- ۱- با نیت «بسم الله الرحمن الرحیم» و کسب رضای خدا قرآن می‌خوانیم.
- ۲- سعی می‌کنیم هنگام قرائت به معنای آیات نیز توجه کنیم.
- ۳- در محال سخن‌ها ضایع و خالص می‌نویسیم.
- ۴- سعی می‌کنیم در معنای آیه‌ها قرآن کشنده و شیرین کنیم.
- ۵- به هنگام تلاوت قلب را موجه خدا و آیات او باشد.
- ۶- خواندن آیه‌ای که بوسه‌ها را به هفت بشارت می‌دهد، سینه به انجام کارهای خوب و برتری از دستورات الهی توجه بیشتری پیدا می‌کنیم.
- ۷- با خواندن آیه‌ای که درباره جرات الهی خدا و مادم است سینه به دوری از گناهان توجه بیشتری پیدا می‌کنیم.

پرشش و ارزشیابی

ابتدا به روش جلسه قبل، به مدت ده تا پانزده دقیقه از مطالب «انس با قرآن در خانه» جلسه قبل ارزشیابی به عمل می‌آید. سپس بخش‌های مختلف این جلسه تدریس و تمرین می‌شود. این ارزشیابی در آغاز همه جلسات از مطالب جلسه قبل به عمل می‌آید و بر اساس آن، توانایی دانش‌آموزان ارزیابی شده و به منظور ارزشیابی مستمر، برای هر دانش‌آموز نمره یا امتیاز خاص، اختصاص می‌یابد.

روش تدریس قرائت

تدریس و تمرین قرائت این درس بر اساس روش درس قبل، طی مراحل پیش قرائت آیات در گروه‌ها، تمرین با لوح فشرده، رفع اشکالات عمومی، فردخوانی و رفع اشکالات فردی انجام می‌شود.

تذکرات خاص قرائت :

۱- تأکید بر بیان کامل حروف مشدد به ویژه تشدیدهای بی‌دری و مواردی که در اثر اتصال حرکت قبل از حروف ناخوانا به تشدید پیش می‌آید؛ مانند :

بَعْدَ ضَرَاءٍ مَسْتَهٍ لَيَقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنِّي

۲- توجه به حروف ناخوانا به ویژه مواردی که باید حرکت قبل از حروف ناخوانا، به بعد از آنها وصل شود، همچنین الف و باء ناخوانا بعد از تنوین (اَ، اِ، اِءِ)؛ مانند ترکیب‌های زیر :

فَمَنْ اهْتَدَىٰ، وَاتَّبَعَ، يُمَتِّعْكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى، إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ، أُولَٰئِكَ

۳- اشاره به مواضع وقفی که فاقد علامت وقف است، ولی وقف بر آنها درست است، به منظور آسان شدن روخوانی با عبارات کوتاه‌تر، یادگیری وقف و ابتدا و هموار شدن درک و فهم عبارات قرآن. مانند وقف بر کلمات :

...بُصِّرَ	...بِخَيْرٍ	...عَائِشَةُ	...إِلَيْهِ
...حَسَنًا	...مُسَمًّى	...تَوَلَّوْا	...فِي الْأَرْضِ
...أَيَّامٍ	...عَلَى الْمَاءِ	...بَعْدَ الْمَوْتِ	...مَعْدُودَةٍ
...رَحْمَةً	...مِنْهُ	...مَسَّتَهُ	...إِلَيْكَ
...صَدْرُكَ	...كَزُّكَ		

۴- توجه به تلفظ حروف خاص عربی با دقت و پیروی از قرائت الگو در لوح فشرده.

روش تدریس مفاهیم (درک معنا)

روش کلی تدریس مفاهیم، در بخش اول کتاب (کلیات) و نیز در درس اول به تفصیل بیان شد. از این درس به بعد، این مطالب تکرار نمی‌شود و فقط در هر فعالیت به بیان نکات ضروری اکتفا می‌گردد.

فعالیت اول: هر دانش‌آموز ابتدا به صورت انفرادی کلمات بالای جدول را در مقابل کلمات مناسب آنها در جدول قرار داده، آن‌گاه با هم‌گروه خود مقایسه می‌کند. سپس از هر گروه یک نفر، یک کلمه را همراه با معنای آن برای کلاس می‌خواند تا معنای صحیح کلمات مشخص شود. در پایان، معلم می‌تواند با خواندن هر کلمه و درخواست معنا از دانش‌آموزان جدول معنای کلمات را تمرین کند.

آموزش مفاهیم

جدول زیر را با استفاده از کلمات داده شده، کامل کرده و سعی کنید معنای کلمات را به خاطر بسپارید.

همه ، توانا ، پروردگار ، بگو - چیز

معنا	کلمه	معنا	کلمه
اورتن آن	ع	فعل	ب
هر	عفس	پندون	ب
آینش - او	ها	لدورای - الد	ج
هر	عقل	رتب	د
	نس	سین و	ذ
	عقدیر	نطقاً	س

این ترکیبها را معنا کنید.

فعل يَأْتِيْنَا النَّاسُ : ...
 قد جاءَ صَظْمٌ : ...
 قد جاءَ صَظْمٌ : ...
 قد جاءَ صَظْمٌ : ...

این ترکیبها را مانند نمونه کامل و معنا کنید.

فعل يَأْتِيْنَا النَّاسُ : ...
 قد جاءَ صَظْمٌ : ...
 قد جاءَ صَظْمٌ : ...
 قد جاءَ صَظْمٌ : ...

۲۲

فعالیت دوم: معنای هر ترکیب توسط هر دانش‌آموز به صورت انفرادی در کتاب خودش نوشته

می‌شود و سپس با هم گروه خود مقایسه می‌کند؛ آن‌گاه هر ترکیب توسط یک دانش‌آموز همراه با معنا برای کلاس خوانده و تصحیح می‌شود.

تذکر: در چند درس اول برای آنکه دانش‌آموزان معنای ضمایر و حروف را که غالباً به صورت ترکیبی و چسبان با اسم و فعل می‌آیند، خوب بیاموزند، با سؤال از آنها، می‌خواهیم این ترکیب‌ها را تجزیه کنند و معنای هر جزء را بگویند. مثلاً می‌پرسیم: ترکیب «جاءَکُم» یا «رَبِّکُمْ» از چند کلمه تشکیل شده و هر کدام به چه معناست. برخی نکات دربارهٔ ترکیب‌ها به شرح زیر است:

۱- «مِن» هم «از» و هم «از سوی» معنا می‌شود که با توجه به سایر کلمات عبارت متوجه می‌شویم که کدام معنا را باید به کار برد.

۲- «إِلَى» نیز به معنای «به» یا «به سوی» است، که باید به تناسب یکی را به کار برد؛ البته دانش‌آموزان از هر کدام استفاده کنند، صحیح است.

فعالیت سوم: دانش‌آموزان با استفاده از الگوی ارائه شده، به راحتی فعالیت را انجام می‌دهند. توجه داشته باشید که در ترکیب «عَلَى + هُمْ» ضمیر «هَمْ» به «هَمْ» تبدیل می‌شود؛ یعنی می‌شود: «عَلَيْهِمْ» و نه «عَلَيْهِمْ».

در پایان جلسه، خواندن روزانه قرآن و انجام تکلیف «انس با قرآن در خانه» یادآوری می‌شود.

انس با قرآن در خانه

بررسی این بخش به روش درس‌های قبل در آغاز جلسه بعد انجام می‌شود، برخی از توضیحات لازم به شرح زیر است:

۱- برخی از ترکیب‌ها یا عبارات ساده از صفحه ۲۲۳ قرآن کریم عبارت‌اند از:

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ، أَعْمَالُهُمْ ، فِيهَا ، فِي الْآخِرَةِ ، مِنْ رَبِّهِمْ ، وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ ، عَلَىٰ رَبِّهِمْ ،
أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ، وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ

۲- برخی از پیام‌های قرآنی صفحه ۲۲۱ قرآن کریم :

(الف) **وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ** : و او بسیار آمرزندهٔ مهربان است.

(ب) **وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ** : و او بهترین قضاوت کننده است.

(ج) **آلَا تَسُبُّوا اللَّهَ** : جز خدا را نپرستید.

(د) **وَأَنِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ تَبَوَّأَ إِلَيْهِ** : و از پروردگارتان آمرزش بخواهید و به سوی او بازگردید.

(هـ) **إِنَّا اللَّهُ مَرِجُكُمْ** : به سوی خداست بازگشت شما.

(و) **وَهُوَ عَلِيمٌ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ** : او بر هر چیز تواناست.

(ز) **إِنَّهُمْ عَلَيْهِمْ يُدَاتِ الضُّلُومِ** : او به درون سینه‌ها داناست.

جلسه دوم

پس از پرسش و ارزشیابی از مطالب «انس با قرآن در خانه» جلسه قبل، مطالب این جلسه تدریس و تمرین می‌شود.

الف) تدریس قرائت: آیات صفحه ۲۲۷ قرآن کامل به صورت پیش قرائت، تمرین با لوح فشرده، فردخوانی و رفع اشکالات جمعی و فردی تدریس و تمرین می‌شود.

تذکرات خاص قرائت :

- ۱- دقت در اتصال کلماتی مانند : **يُنُوحُ اِهْبِطِ** **يُقَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ**
- ۲- اشاره به مواضعی که فاقد علامت وقف است برای کوتاه خواندن عبارات، مانند :
... بِكَ ... اِلَيْكَ ... اللّٰه ... اِلَيْهِ ... مِدْرَارًا ... بِبَيْتِهِ ... قَوْلِكَ
- ۳- توجه به کلماتی که بعد از واو آخر آنها الف ناخواناست (...وا)؛ مانند :
يُقَوْمِ اسْتَغْفِرُوا **وَلَا تَسْتَوَلُوا**

آموزش مفاهیم

جدول زیر را با استفاده از کلمات داده شده کشف کرده و سعی کنید معانی کلمات را به جملات بسازید.

عبادت کنید ، گفت ، برادر ، خدا ، پادشاه

معنا	کلمه	رتبه
این نام	ی	۵
پادشاه	أَصْدُوا	۳
گفت	أَجْر	۲
عبادت کنید	لَاتَعْقِلُونَ	۸

معنا	کلمه	رتبه
برادر	أَخ	۱
خدا	عَال	۲
پادشاه	يَا	۴
خدا	إِلَه	۶

فعالیت دوم

این ترکیبها را معنا کنید.

أَخَاهُمْ هُوًّا أَيْنَ رَبِّكَ عَالِي

أَخِي هُوَ رَأَى الْوَيْلَ

أَعْبُدُوا اللَّهَ قَالَ يَتَقَوُّوا

أَقْلَاتُمْ قَالَ يَتَقَوُّوا

سوره آل عمران - آیه ۱۰۱

۴- توجه به تلفظ حروف خاص عربی با دقت و پیروی از قرائت الگو در لوح فشرده.

ب) تدریس مفاهیم : بخش مفاهیم جلسه دوم به روش قبل تدریس می شود. برخی از توضیحات لازم به شرح زیر است :

فعالیت اول : جدول کلمات :

۱- پرسش از کلمات هم خانواده سه کلمه «قال»، «أعبدوا» و «لاتعقلون» مفید است.

۲- همان طور که می دانید کلمه «أخ» در هنگامی که به کلمه دیگری اضافه می شود به سه صورت أخو (حالت رفع)، آخا (حالت نصب) و آخی (حالت جرّ) به کار می رود. از این رو، هر چهار کلمه در جدول آمده و همه به معنای «برادر» هستند. این توضیح برای شماسست و در

صورتی که دانش آموزان سؤال کردند فقط به این پاسخ که این کلمه به چهار صورت به کار می رود، بسنده می کنیم.

فعالیت دوم : قرآن آموزان به روش قبل عبارات را معنا کرده و با یکدیگر مقایسه می کنند. آن گاه هر دانش آموز یک عبارت را همراه با معنای آن برای کلاس می خواند و در صورت نیاز تصحیح می شود. برخی توضیحات ضروری به شرح زیر است :

۱- در ترکیب اول «إلی» به صورت «به سوی» معنا می شود.

۲- غالباً اسمی که به ضمیر «ی» اضافه شده است، اگر منادی واقع شود، ضمیر «ی» به صورت کسره می آید، مانند : یا + رَبِّ + ی ← یا رَبِّی ← یا رَبِّ. گاهی نیز حرف منادی (یا) حذف می شود؛ مانند : رَبِّ = رَبِّی = یا رَبِّی. در ترکیب پنجم این حالت در «یا قوم» پیش آمده است.

در پایان جلسه، دانش آموزان به خواندن روزانه قرآن کریم و انجام تکلیف «انس با قرآن در خانه» تشویق و ترغیب می شوند.

تذکرات انس با قرآن در خانه

در آغاز جلسه بعد، درباره این تکلیف از دانش‌آموزان پرسش می‌کنیم. افرادی که انجام داده‌اند، تشویق شده و سایر دانش‌آموزان هم به انجام آن ترغیب می‌شوند. طی چند دقیقه هر چهار قسمت این تمرین با پرسش از دانش‌آموزان حل شده و توانایی ایشان نیز ارزشیابی می‌شود. برخی از توضیحات به شرح زیر است:

- ۱- برخی از ترکیب‌ها و عبارات ساده صفحه ۲۲۹ قرآن کریم:

قَالَ يَنْقُورِ ، مِنْ رَبِّي ، مِنْ اللَّهِ ، فِي أَرْضِ اللَّهِ ، قَالَ سَلَامٌ ، إِلَىٰ قَوْمٍ لَوِيٍّ ،
- ۲- برخی از پیام‌های قرآنی از صفحه ۲۲۸ قرآن کریم:

إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَىٰ اللَّهِ : قطعاً من بر خدا توکل می‌کنم.

إِنَّ رَبِّي عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ : قطعاً پروردگار من مراقب هر چیزی است.

قَالَ يَنْقُورِ اعْبُدُوا اللَّهَ : گفت: ای قوم من خدا را عبادت کنید.

مَا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ غَيْرُهُ : جز او هیچ خدایی ندارید.

إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُجِيبٌ : قطعاً پروردگار من نزدیک و پاسخ‌دهنده (هر درخواستی) است.

کنعان، پسر نوح

کنعان، پسر نوح

- پادشاه کنعانی که صحبت به
- گرمه باغی، تورا بینه کند
- آفتابش بسوزان بزرگی را
- لیکته‌ای بر دانه‌بینه کند

سناری آموزشی

ساجد کنعانی توسط حضرت نوح به پادشاه رسیده بود که شاه‌های عذاب الهی استگار شد. حضرت نوح و پسرانش سوار بر کشتی شدند. باران چون سیل از آسمان می‌بارید و از دل زمین برآید بیرون می‌زد. کم‌کم زمین به آبیایی بزرگ تبدیل شد و کشتی و روی آب شناور گشت. حضرت نوح چهار پسر داشت. سه تن از آنان ایمان آورده و کشتی سوار شده بودند، اما چهارمین پسرش که کنعان نام داشت ایمان نیاورد. پسر نگران فرزند بود. در آخرین لحظات، حضرت نوح فرزندش کنعان را که به دنبال راه نجاتی می‌گشتند، صدا زد و گفت: «کنعان! پیرو چهارم سوار کشتی شو و با کافران مباش». اما کنعان خندید و گفت: «من به بالای تویی پادشاه می‌روم که مرا از طریق زمین در ایمان نگاه می‌دارد». پدر در پاسخ گفت: «امروز هیچ چیزی نمی‌تواند از اجرای فرمان خداوند جلوگیری کند. مگر اینکه کنعانی اجازت بخورد و خداوند به او رحم کند. در این هنگام موج بلندی از آسمان برآمد و پسر فاصله ایامات و کنعان نیز همراه دیگر کافران فرود شد.

- پسر نوح با پادشاه
- خاندان کنعانی گوید شد
- سنگ انتخاب کهنه روزی چند
- می‌نمایان گرفته مردم شد

آیا می‌تواند بگوید چرا کنعان دعوت حضرت نوح را نپذیرفت و ایمان نیاورد؟

اهداف

- ۱- آشنا کردن دانش‌آموزان با برخی چهره‌های خوب و بد در قرآن
- ۲- آشنا کردن آنان با «کنعان» به عنوان شخصیتی منفی در قرآن
- ۳- آشنا کردن دانش‌آموزان با ترجمه برخی از آیات

روش تدریس

- ۱- روخوانی متن درس
- ۲- گفت‌وگو درباره موضوع درس
- ۳- دانش‌آموزان می‌توانند این درس را به صورت نمایش در کلاس اجرا کنند.

نمونه سؤالات برای گفت‌وگو و پژوهش

- ۱- چرا کنعان به حضرت نوح (ع) ایمان نیاورد؟
- ۲- سرنوشت فرزندان دیگر حضرت نوح چه شد؟
- ۳- داستان حضرت نوح در چه سوره‌هایی از قرآن آمده است؟
- ۴- برخی از اشعاری را که درباره حضرت نوح و کنعان آمده است، گردآوری کنید.

پرشش و ارزشیابی

به شیوه جلسات قبل

روش تدریس قرائت

آیات صفحه ۲۳۴ و ۲۳۵ قرآن کریم
براساس روش کلی به صورت پیش قرائت، تمرین
با لوح فشرده، فردخوانی و رفع اشکالات جمعی و
فردی تدریس و تمرین می شود.

تذکرات خاص قرائت :

۱- دقت در اتصال کلماتی مانند :

موسى الْكِتَابِ فَاسْتَحْلَفَ

فَاسْتَقِيمَ إِلَى الَّذِينَ

يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ وَاتَّبِعِ الَّذِينَ أَنْبَاءَ الرُّسُلِ لَا يُؤْمِنُونَ أَعْمَلُوا

همان طور که می دانید واو اول در کلمه اولوا ناخواناست.

۲- دقت در خواندن کلماتی مانند : لِيُؤْفِقِيَنَّهُمْ أُولُوا فُؤَادِكَ الرَّ

همان طور که می دانید واو اول در کلمه اولوا ناخواناست.

۳- اشاره به مواضعی که فاقد علامت وقف است، برای کوتاه خواندن عبارات؛ مانند :

...الْكِتَابِ ... رَبِّكَ ... أَمْرًا ... مَعَكَ ... أَوْلِيَاءَ ... بِقِيَمَةٍ ... فِيهِ
...يُظَلِّمُ ... الرُّسُلِ ... الْحَقُّ ... عَرَبِيًّا ... الْقَصَصِ ... لِأَيِّهِ ... كَوَكْبًا

۴- در حالت ابتدا از کلمه «اعملوا» با توجه به اینکه اولین حرکت کلمه «اعملوا» ضمه نیست،

الف کسره می گیرد : اِعْمَلُوا

آموزش مفاهیم

فعالیت اول

جدول زیر را با استفاده از کلمات داده شده، کامل کرده و سعی کنید معانی کلمات را به حروف بسیاریه.

توکل کن ، انجام می‌دهید ، نازل کردید ، کار ، نهان ، عبادت کن

ریشه	کلمه	معنا
۱-	كَلَّمَ	توکل کن
۲-	عَمِلَ	انجام می‌دهید
۳-	نَزَّلَ	نازل کردید
۴-	عَمِلَ	کار
۵-	كَلَّمَ	عبادت کن
۶-	كَلَّمَ	نهان

فعالیت دوم

این ترکیبها را معنا کنید.

- ۱- قُلُوْا لِلّٰهِ
 ۲- قَاعِبُدُوْهُ اِنَّهٗ اَعْبُدُ
 ۳- عَمَلًا اَعْمَلُوْنَ
 ۴- قَوْمًا اَعْرَبِيًّا
 ۵- غَيْبِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ
 ۶- تَوَكَّلْ عَلٰیہِ
 ۷- اِنَّا اَنْزَلْنٰہُ
 ۸- لَعَلَّكُمْ تَهْتَبُوْنَ

از قلمرو ما را از رویه
 از تو و ما را از رویه

روش تدریس مفاهیم

فعالیت اول : تدریس جدول کلمات به روش جلسات قبل. می‌توانید از دانش‌آموزان، کلمات هم خانواده برخی از کلمات جدول مانند «غیب، اُعْبُدُ، تَعْمَلُونَ، اَنْزَلْنَا، تَوَكَّلْ و ...» را سؤال کنید.

فعالیت دوم : این فعالیت نیز به روش قبل انجام می‌شود. توضیحات لازم در پاورقی آمده است. خوب است بدانید هرگاه قبل از «ما» یکی از حروف جازه مانند «مِن، فِی، عَنِ، لِ و ...» بیاید، «ما» به صورت «آنچه» معنا می‌شود. اگر دانش‌آموزان می‌توانند این موضوع را دریافت کنند، برای آنها توضیح دهید.

انس با قرآن در خانه

برخی از توضیحات ضروری :

۱- در عبارتی که «جمیعاً» یا «كُلُّهٗ» یا کلماتی شبیه آنها به کار می‌رود، در فارسی این کلمات جلوتر از کلمات قبل از آنها معنا می‌شود؛ مانند: اَلِیْكُمْ جَمِیْعًا: به سوی همه شما؛ اَلْاَمْرُ كُلُّهٗ: همه کارها.

۲- در عبارت چهارم از قسمت «ب» حرف «ما» دو بار به کار رفته است. با توجه به توضیحی که در فعالیت دوم ارائه شد «ما» دوم چون پس از حرف «عَن» آمده است (عَمَّا = عَن + ما) به صورت «آنچه» معنا می شود. اما ممکن است دانش آموزان اولین «ما» را به صورت «آنچه» یا «نه، نیست» معنا کنند. شکل درست را می توانند از دیگر اجزای جمله متوجه شوند.

در این جمله، حرف «بِ» قبل از کلمه «غَافِلٌ» نیز به کار رفته است. این حرف که به آن «باء زائده» می گویند، گاهی در جمله های منفی به کار می رود و معنای جمله را تأکید می کند؛ اما در فارسی معنا نمی شود. مانند: «الَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ»

هود - ۸۱، یعنی: آیا صبح نزدیک نیست؟ ضمناً می تواند این حرف نشانه ای باشد که «ما» نافی است؛ مانند: «وَمَا أَنْتَ بِنِعْمَةٍ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ» قلم - ۲، یعنی «و تو به سبب نعمت پروردگارت مجنون نیستی». این توضیحات برای اطلاع بیشتر خود شما ارائه می شود. می توانید هر مقداری از آن را که با سطح توانایی کلاس مناسب می دانید به زبان ساده برای دانش آموزان بیان کنید. ارائه این گونه از مطالب به طور کامل یا در همه موارد، برای دانش آموزان ضرورتی ندارد.

۳- برخی از ترکیب ها و عبارات ساده از صفحه ۲۳۷ قرآن کریم:
إِلَيْهِ ، يَا مَرْهَم ، فَصَبْرٌ جَمِيلٌ ، يُيُوسَفُ ، فِي الْأَرْضِ ، وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ
 ۴- پیام های قرآنی از صفحه ۲۳۴ قرآن کریم:

إِنَّهُمْ يَمَا يَعْمَلُونَ خَيْرٌ : قطعاً او به آنچه عمل می کنند آگاه است.

إِنَّهُمْ يَمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ : قطعاً او به آنچه عمل می کنید بیناست.

إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ الشَّرَّاتِ : قطعاً کارهای خوب، کارهای بد را از بین می برد.

وَاصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضَيِّعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ :

پس بردبار و شکیباش که خدا پاداش نیکوکاران را از بین نمی برد.

پیش و ارزشیابی

به شیوه جلسات قبل

روش تدریس قرائت

آیات صفحه ۲۴۰ قرآن کامل به صورت پیش قرائت، تمرین بالوح فشرده، فردخوانی و رفع اشکالات جمعی و فردی تدریس و تمرین می شود.

تذکرات خاص قرائت :

۱- دقت در اتصال کلماتی مانند :

يُصَاحِبِي السِّجْنِ
 أَمِ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ
 إِنَّ الْحُكْمَ
 وَأَمَّا الْآخِرُ
 قُضِيَ الْأَمْرُ الَّذِي
 فَانْسَهُ الشَّيْطَانُ
 ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ
 فَتَأْكُلُ الطَّيْرُ
 مِنْهُمَا أذْكَرُنِي
 فِي السِّجْنِ

۲- دقت در خواندن کلماتی مانند :

ءابآءآء مُنْفَرِقُونَ رُءِئِي ءابآؤؤؤم

۳- اشاره به مواضعی که فاقد علامت وقف است، برای کوتاه خواندن عبارات؛ مانند :

...التاس ...السِّجْنِ ...خيرٌ ...أسماءٌ ← أسماءآء ...القيِّمِ
 ...رُبِّكَ ...سِمَانٍ ...عِجَابٌ ...خُضِرٍ ...رُءِئِي

۴- در صورت ابتدا کردن از کلمه «اذكرني» با توجه به اینکه اولین حرکت این کلمه ضمه است،

الف ضمه می گیرد : اذْكَرُنِي

آموزش مفاهیم

فعالیت اول

جدول زیر را با استفاده از کلمات داده شده کامل کرده و سعی کنید معنای کلمات را به خاطر بسپارید.

می‌دانند ، یک ، شکر نمی‌کنند ، پدران

واحد	کلمه	معنا
۱	مَلِكَةٌ	من آسمان
۲	مَاهِدٌ	صعب‌العب
۳	بَلَدٌ	این آن
۴	فَضْلٌ	لطف و رحمت
۵	لَا يَشْكُرُونَ	
۶	أُمَّ	
۷	وَاحِدٌ	

فعالیت دوم

این ترکیب‌ها و عبارات قرآنی را معنا کنید.

۱. مَلِكَةٌ مِّنْ سَمَوَاتٍ
۲. عَالَمِينَ وَعَلَى النَّاسِ
۳. ذَلَّلْتُ مِنَ فَضْلِي اللَّهُ
۴. أَكْثَرُ النَّاسِ
۵. وَاللَّهُ الْوَاحِدُ

روش تدریس مفاهیم

فعالیت اول: به روش معمول جدول کلمات تدریس و تمرین می‌شود. دانش‌آموزان می‌توانند

کلمات هم خانواده بعضی از کلمات جدول مانند: «يَشْكُرُونَ، وَاحِدٌ، آباء، فَضْلٌ» را حدس بزنند.

فعالیت دوم: دانش‌آموزان ترکیب‌ها را معنا کرده، سپس با هم گروه خود مقایسه کرده، آن‌گاه

هر ترکیب قرآنی همراه با معنای آن برای کلاس خوانده می‌شود.

همان‌طور که می‌دانید «الوَاحِدُ» در ترکیب پنجم «صفت» است یعنی این ترکیب به صورت

«خدای یگانه» معنا می‌شود و نه به صورت «خدا یگانه است». اگر دانش‌آموزان به صورت اخیر ترجمه

کردند غلط محسوب نمی‌شود ولی برای آنها شکل صحیح آن توضیح داده می‌شود.

مطابق معمول در پایان کلاس، دانش‌آموزان را به خواندن روزانه قرآن کریم و انجام تکلیف «انس

با قرآن در خانه» تشویق و ترغیب کنید.

انس با قرآن در خانه

اللهم صلِّ على من نزل القرآن كريم - هر روز در خانه یک صفحه از صفحات ۲۲۲ تا ۲۲۴ قرآن کریم را بخوانید.

و بعد از این عبارات قرآنی را که در صفحات فوق آمده است، کلمه یا عبارتی که در شماره‌ها آبی درج شده است را مطلق آن نویسد.

۱- وَ الْبَيْتِ وَبَلَدِ مَابِأَيٍّ اِرْزَاهِيهِ وَ اَسْحَقْ وَ يَعْضُوبًا
 و بیرون کردم اِحرا محضبت و
 مَا كَانَ لَدَا اَنْ تُشْرِكَ بِاللّٰهِ مِنْ شَيْءٍ
 سر زبان نیست که ما هیچ چیز را با شریک خدا قرار دهیم
 ذَالِكُمْ مِنْ قَدَمَيْ اَللّٰهِ عَلَيْنَا وَ عَلَيَّ النَّبِيِّ
 وَلَكِنْ اَصْحَرْنَا اَللّٰهِ لَا يَشْكُرُنَّ
 بویله ایله

۲- وَ لَا تُضِيعُ اَجْرَ الْمُحْسِنِينَ
 و از این بهره بشکرگزارانرا
 وَ لَا جِرَّ الْاٰخِرَةَ خَيْرًا لِّدُنْيِنَا مَا نَمْنُو وَ كَانُوا يَتَّقُونَ
 و فقط بهره است کسی که امن آورده و تقوا داشته باشد
 ۳- از صفحه ۲۲۲ قرآن کریم حداقل دو ترکیب یا عبارت ساده تر بنویسد و معنا کنید.
 ۴- از صفحه ۲۲۳ یک پیام زیبا و کوتاه قرآنی که در دوره ابتدایی قرآن را آموخته‌اید، انتخاب کنید. می‌دانید که معنی آن را در چه زمانی می‌خوانید. خوب است آن را با توجه به معنی و حافظ بسازید و در زمان مناسب بخوانید.

پیام قرآنی

مغز: _____
 ترجمه: _____

تذکرات انس با قرآن در خانه

در آغاز هر جلسه ضمن پرسش از تکلیف انس با قرآن در خانه، هم توانایی دانش آموزان ارزشیابی می‌شود و هم بخش‌های مختلف این تکلیف حل شده و در صورت نیاز رفع اشکال می‌شود.

برخی از توضیحات این تکلیف به شرح زیر است:

۱- بعضی از ترکیب‌ها و عبارات ساده صفحه ۲۴۲ قرآن کریم:

إِنَّ رَبِّيَ هَفْوَةٌ رَحِيمٌ، وَلَا تُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ،

وَلَا جِرَّ الْآخِرَةَ خَيْرًا لِّدُنْيِنَا مَا نَمْنُو وَ كَانُوا يَتَّقُونَ

۲- پیام‌های کوتاه و زیبا از صفحه ۲۴۳ قرآن کریم:

فَاللَّهُ خَيْرٌ حَفِظًا وَ هُوَ أَرْحَمُ الرَّحِمِينَ : خدا بهترین نگه‌دارنده و مهربان‌ترین مهربانان است.

إِنَّ إِلَهَكُمْ إِلَّا اللَّهُ :

هیچ حکم و فرمانی نیست جز از سوی خدا.

فَقَطِّ بِرَأْوِ تَوَكَّلْ كَرْدَم (می‌کنم).

فَقَطِّ بِرَأْوِ تَوَكَّلْتُ :

مسابقات قرآنی

اهداف

- ۱- آشنایی دانش آموزان با مسابقات قرآنی
- ۲- تشویق دانش آموزان به شرکت در مسابقات قرآنی در مدرسه
- ۳- برانگیختن احساس غرور ملی از کسب افتخار در مسابقات قرآنی توسط قاریان ایرانی

روش تدریس

- ۱- روخوانی متن
- ۲- معرفی مسابقات قرآنی ایران و سایر کشورها
- ۳- معرفی انواع مسابقات حفظ، قرائت و مفاهیم
- ۴- تشویق دانش آموزان به شرکت در مسابقات مدرسه و تعیین نمره تشویقی برای شرکت کنندگان

نمونه سؤالات برای گفت و گو و پژوهش

- ۱- مسابقات قرآنی مدرسه در چه تاریخی انجام می شود و محتوای آن چیست؟
- ۲- مسابقات بین المللی قرآن کریم جمهوری اسلامی در چه تاریخی و در چه محلی انجام می شود؟
- ۳- در سال گذشته، در مسابقات بین المللی ایران، در رشته های حفظ، قرائت و مفاهیم چه کسانی مقام اول را به دست آوردند؟

